

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ D.M. κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 44559/15)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Φεβρουαρίου 2017

Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 44§2 της Σύμβασης. Μπορεί να επέλθουν αλλαγές ως προς τη μορφή.

Στην υπόθεση D.M. κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα),
συνεδριάζοντας σε τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Mirjana Lazarova Trajkovska, *πρόεδρος,*

Kristina Pardalos,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Aleš Pejchal,

Robert Spano,

Armen Harutyunyan,

Tim Eicke, *δικαστές,*

και Abel Campos, *γραμματέας τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 24 Ιανουαρίου 2017,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, την οποία έλαβε την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μια προσφυγή (αριθ. 44559/15) την οποία άσκησε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ένας Γεωργιανός υπήκοος, ο κ. D.M. («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε στο Δικαστήριο στις 3 Σεπτεμβρίου 2015 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Η πρόεδρος του τμήματος έκανε δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος περί μη δημοσιοποίησης της ταυτότητάς του (άρθρο 47 § 4 του κανονισμού του Δικαστηρίου).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από τον κύριο Κ. Χατζηιωάννου, δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τις πληρεξουσίους της, την κ. Ε. Τσαούση, Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την κ. Κ. Νασοπούλου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Η Γεωργιανή Κυβέρνηση δεν άσκησε το δικαίωμα παρέμβασής της στη διαδικασία (άρθρο 36 § 1 της Σύμβασης).

3. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 3 (λόγω των συνθηκών κράτησής του) και 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3.

4. Στις 2 Νοεμβρίου 2015, οι αιτιάσεις σχετικά με τα άρθρα 3 (όσον αφορά τις γενικές συνθήκες κράτησης) και 13 της Σύμβασης κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη κατά τα λοιπά σύμφωνα με το άρθρο 54 § 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1976. Επί του παρόντος κρατείται στις φυλακές Νιγρίτας στις Σέρρες.

6. Με απόφαση της 24^{ης} Ιουλίου 2013, το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Θεσσαλονίκης καταδίκασε τον προσφεύγοντα για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση σε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών, την οποία ο προσφεύγων άρχισε να εκτίει από τις 23 Δεκεμβρίου 2013. Με απόφαση της 4^{ης} Ιουνίου 2015, το ίδιο δικαστήριο καταδίκασε εκ νέου τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης δεκαεπτά ετών και εννέα μηνών.

7. Εντωμεταξύ, στις 22 Αυγούστου 2014, ο προσφεύγων είχε ζητήσει να υπολογιστεί εκ νέου η ποινή του, στη βάση του άρθρου 105 § 7 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ). Σε συνέχεια του αιτήματος αυτού, το συμβούλιο πλημμελειοδικών Σερρών είχε διατάξει πραγματογνωμοσύνη στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώθηκε ότι ο ενδιαφερόμενος παρουσίαζε ποσοστό αναπηρίας 70% λόγω διαφόρων ορθοπεδικών προβλημάτων.

Στη βάση αυτή, με απόφαση της 16^{ης} Ιουνίου 2015, ο εποπτεύων εισαγγελέας των φυλακών Νιγρίτας έκανε δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος, αποφασίζοντας ότι μία ημέρα κράτησης αντιστοιχούσε σε δύο ημέρες εκτιώμενης ποινής.

A. Οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές Νιγρίτας κατά την εκδοχή του προσφεύγοντος

8. Ο προσφεύγων αναφέρει ότι πάσχει, πέραν των ορθοπεδικών προβλημάτων, από ηπατίτιδα, σύνδρομο ευερέθιστου εντέρου και φαρυγγίτιδα. Είναι αδύνατο για εκείνον να στέκεται όρθιος, να περπατά και να εκτελεί δραστηριότητες της καθημερινής ζωής.

9. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι κρατείται σε ένα κελί όπου επικρατεί υπερπληθυσμός και το οποίο είναι βρώμικο, δεν αερίζεται ούτε φωτίζεται επαρκώς, καθώς και ότι λαμβάνει λιπαρή διατροφή η οποία δεν είναι κατάλληλη για την κατάσταση της υγείας του.

10. Δηλώνει ότι παρά την αναπηρία του, ποσοστού 70%, το σωφρονιστικό κατάστημα δεν του επιτρέπει να έχει διαρκή πρόσβαση σε νοσοκόμα και ότι, επιπλέον, δεν είναι κατάλληλο για την κράτηση ατόμων που πάσχουν, όπως και ο ίδιος, από αναπηρία (στη φυλακή δεν υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες και κουπαστές στήριξης, ενώ η παροχή ζεστού νερού είναι περιορισμένη λαμβανομένων υπόψη των αναγκών του).

B. Οι συνθήκες κράτησης στις φυλακές Νιγρίτας κατά την εκδοχή της Κυβέρνησης

11. Η Κυβέρνηση περιγράφει ως εξής τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές Νιγρίτας.

Το εν λόγω σωφρονιστικό κατάστημα αποτελείται από πέντε πτέρυγες καθεμία εκ των οποίων έχει χωρητικότητα 120 κρατουμένων. Η μέγιστη χωρητικότητά της ανέρχεται, ως εκ τούτου, σε 600 άτομα. Επί του παρόντος, λειτουργούν τρεις από τις πέντε πτέρυγες και σε καμία εξ αυτών δεν παρατηρείται υπέρβαση της χωρητικότητάς της.

12. Από την αρχή της κράτησής του, ο προσφεύγων διαμένει στο κελί αριθ. 9 της πτέρυγας Γ, επιφάνειας 14 τ.μ., το οποίο μοιράζεται με έναν ακόμα κρατούμενο. Στην επιφάνεια αυτή περιλαμβάνεται ένα ντους/τουαλέτα 2 τ.μ. το οποίο χωρίζεται από τον υπόλοιπο χώρο με πόρτα.

13. Το κελί περιλαμβάνει τρία κρεβάτια, τρεις θυρίδες, τρεις καρέκλες και δύο κάδους απορριμμάτων, ένας εκ των οποίων βρίσκεται στο ντους/τουαλέτα. Παρέχεται ζεστό νερό όλες τις ημέρες της εβδομάδας, τρεις ώρες ημερησίως (μία ώρα το πρωί, μία

ώρα το μεσημέρι και μία ώρα το βράδυ). Κάθε κελί θερμαίνεται μέσω κεντρικής θέρμανσης. Ο φυσικός φωτισμός εξασφαλίζεται χάρη σε ένα παράθυρο διαστάσεων 1 επί 1,2 μέτρα.

14. Κατά την άφιξή τους στη φυλακή, στους κρατούμενους παρέχονται προϊόντα προσωπικής υγιεινής (οδοντόκρεμα, οδοντόβουρτσα, σαπούνι, σαμπουάν). Γίνεται καθημερινά αποκομιδή των απορριμμάτων, ενώ διενεργούνται τακτικά απεντομώσεις των χώρων κράτησης. Τα σεντόνια και τα σκεπάσματα των κρατουμένων πλένονται μία φορά την εβδομάδα.

15. Εντός της φυλακής λειτουργεί σε μόνιμη βάση ιατρείο με έναν νοσοκόμο. Ένας γενικός παθολόγος του εθνικού συστήματος υγείας πραγματοποιεί πέντε επισκέψεις κάθε ημέρα. Κάθε νεοαφιχθείς κρατούμενος υποβάλλεται σε ιατρικό έλεγχο, ενώ διενεργείται επίσης έλεγχος σε περίπτωση προβλημάτων υγείας μεταξύ των κρατουμένων.

16. Όσον αφορά τις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, οι κρατούμενοι μπορούν να βλέπουν τηλεόραση ή να ακούν ραδιόφωνο. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να αγοράζουν εφημερίδες και περιοδικά ή να δανείζονται βιβλία από τη βιβλιοθήκη της φυλακής. Μπορούν επίσης να αθλούνται και να παίζουν μπάσκετ και βόλεϊ στους διάφορους προαύλιους χώρους της φυλακής (κάθε πτέρυγα διαθέτει προαύλιο χώρο), εμβαδού 508 τ.μ.

17. Το πρωί, τα κελιά παραμένουν ανοικτά από τις 8 π.μ. έως τις 12:30 μ.μ., ενώ οι προαύλιοι χώροι παραμένουν ανοικτοί από τις 8:30 π.μ. έως τις 12:15 μ.μ. Το απόγευμα, τα κελιά και οι προαύλιοι χώροι παραμένουν ανοικτοί από τις 3:00 μ.μ. έως τις 7:45 μ.μ.

18. Τέλος, η Κυβέρνηση προσκομίζει πολλά ιατρικά πιστοποιητικά από ιατρούς ή νοσοκομεία. Σύμφωνα με τα έγγραφα αυτά, ο προσφεύγων υποβλήθηκε πολλές φορές σε εξετάσεις κατά τη διάρκεια της κράτησής του.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

19. Όσον αφορά το εθνικό δίκαιο και την πρακτική που έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του στην υπόθεση *Κανάκης κατά Ελλάδας* (αριθ. 2) (αριθ. 40146/11, §§ 62-67, 12 Δεκεμβρίου 2013).

20. Ειδικότερα, το άρθρο 110Α §§ 1 και 2 του ΠΚ (όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 4356/2015) προβλέπει τα εξής:

«1. Η απόλυση υπό όρο χορηγείται ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων των άρθρων 105 και 106, εφόσον ο κατάδικος νοσεί από σύνδρομο επίκτητης ανοσοποιητικής ανεπάρκειας ή από χρόνια νεφρική ανεπάρκεια και υποβάλλεται σε τακτική αιμοκάθαρση ή από ανθεκτική φυματίωση ή είναι τετραπληγικός ή έχει υποστεί μεταμόσχευση ήπατος, μυελού και καρδιάς ή πάσχει από κακοήγη νεοπλασμάτα τελικού σταδίου ή από κίρρωση του ήπατος με αναπηρία άνω του εξήντα επτά τοις εκατό (67%) ή από γεροντική άνοια έχοντας υπερβεί το ογδοηκοστό (80ο) έτος της ηλικίας.

2. Η απόλυση χορηγείται, ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων των άρθρων 105 και 106 και στις πιο κάτω περιπτώσεις, που έχει επιβληθεί πρόσκαιρη στερητική της ελευθερίας ποινή: α) στους κατάδικους με ποσοστό αναπηρίας πενήντα τοις εκατό (50%) και άνω εφόσον κρίνεται ότι η παραμονή τους στο κατάστημα κράτησης καθίσταται ιδιαίτερα επαχθής λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης και β) στους κατάδικους με ποσοστό αναπηρίας εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω. Σε περίπτωση πρόσκαιρης κάθειρξης, απαιτείται να έχει εκτιθεί με οποιονδήποτε τρόπο το ένα πέμπτο της ποινής.»

21. Όπως προκύπτει από έγγραφο σχετικά τη χωρητικότητα όλων των φυλακών στην ελληνική επικράτεια και τον αριθμό των κρατουμένων την 1^η Απριλίου 2014, το οποίο διαβιβάστηκε στη Βουλή από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού ελέγχου, οι φυλακές Νιγρίτας, χωρητικότητας 360 κρατουμένων, φιλοξενούσαν 362 κατά την προαναφερόμενη ημερομηνία.

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Ή ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή ΤΙΜΩΡΙΑΣ (CPT)

22. Στην έκθεσή της της 1^{ης} Μαρτίου 2016, η οποία συντάχθηκε κατόπιν της επίσκεψης που πραγματοποίησε από τις 14 έως τις 23 Απριλίου 2015, η CPT επισήμανε ότι η κατανομή των κρατουμένων μεταξύ των φυλακών παρέμενε άνιση: για παράδειγμα, τρεις φυλακές (Χανίων, Δομοκού και Νιγρίτας) κάλυπταν μόνο το ήμισυ της χωρητικότητάς τους και διέθεταν περίπου 1.000 αχρησιμοποίητες θέσεις.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΟΣ

23. Επί του πεδίου του άρθρου 3 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για τις συνθήκες κράτησής του στις φυλακές Νιγρίτας.

Υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης, καταγγέλλει επίσης την έλλειψη πραγματικής προσφυγής προκειμένου να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του.

Οι διατάξεις αυτές έχουν ως εξής:

Άρθρο 3

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικάς.»

Άρθρο 13

««Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερία παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

A. Επί του παραδεκτού

24. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει αυτές τις αιτιάσεις λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, διότι ο προσφεύγων δεν κατέθεσε στο πειθαρχικό συμβούλιο των φυλακών αίτηση για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησής

του, στη βάση του άρθρου 6 του σωφρονιστικού κώδικα (νόμος 2776/1999), και διότι δεν ζήτησε ακρόαση από τον αρμόδιο εισαγγελέα, εν προκειμένω τον εποπτεύοντα εισαγγελέα των φυλακών Νιγρίτας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 572 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ).

25. Επικαλούμενος τη νομολογία του Δικαστηρίου σε παρόμοιες με τη δική του υποθέσεις, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι τα ένδικα μέσα που αναφέρει η Κυβέρνηση δεν αποτελούν ένδικα μέσα που μπορούν να ασκηθούν στην περίπτωση του.

26. Όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε ορισμένες υποθέσεις (*Βάδεν κατά Ελλάδα*, αριθ. 35115/03, §§ 30-33, 29 Μαρτίου 2007, και *Τσιβής κατά Ελλάδα*, αριθ. 11553/05, §§ 18-20, 6 Δεκεμβρίου 2007), κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι προσφεύγοντες, οι οποίοι δεν είχαν ασκήσει τα ένδικα μέσα που προβλέπονται στο άρθρο 572 του ΚΠΔ και στο άρθρο 6 του σωφρονιστικού κώδικα αντίστοιχα, δεν είχαν εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα. Σε αυτές τις υποθέσεις, οι προσφεύγοντες παραπονούνταν για ιδιαίτερες περιστάσεις οι οποίες τους έθιγαν προσωπικά ως άτομα και στις οποίες, κατά την άποψη τους, οι σωφρονιστικές αρχές μπορούσαν να θέσουν τέλος λαμβάνοντας κατάλληλα μέτρα.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ωστόσο ότι έχει βεβαιώσει πολλές φορές ότι, στο μέτρο που οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι εθίγησαν προσωπικά από τις γενικές συνθήκες κράτησης εντός της φυλακής –όπως ο προσφεύγων στην παρούσα υπόθεση–, η άσκηση των προσφυγών που βασίζονται στις προαναφερόμενες διατάξεις δεν είχε καμία χρησιμότητα (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδα*, αριθ. 50765/11, § 51, 13 Νοεμβρίου 2014).

27. Το Δικαστήριο δεν βλέπει κάποιο λόγο να αποκλίνει στην παρούσα υπόθεση από την πάγια νομολογία του ως προς το ζήτημα αυτό και, συνεπώς, απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης (βλέπε, προσφάτως, *Αλεξόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 41804/13, §§ 29-30, 6 Οκτωβρίου 2016, και *Kagia κατά Ελλάδα*, αριθ. 26442/15, §§ 55-56, 30 Ιουνίου 2016).

28. Διαπιστώνοντας επιπλέον ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει, επίσης, σε άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

A. Επί της ουσίας*1. Επί του άρθρου 3 της Σύμβασης*

29. Παραπέμποντας στη δική του εκδοχή σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, ο προσφεύγων εμμένει στον ακατάλληλο, κατά τη γνώμη του, χαρακτήρα, των εν λόγω συνθηκών λαμβανομένης υπόψη της αναπηρίας του και της γενικότερης κατάστασης της υγείας του.

30. Παραπέμποντας στη δική της εκδοχή σχετικά με τις συνθήκες κράτησης, η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει τη θέση της σύμφωνα με την οποία οι υποδομές των φυλακών Νιγρίτας και οι συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντος είναι κατάλληλες για την ορθή εκτέλεση της ποινής που του έχει επιβληθεί. Κατά την άποψή της, οι συνθήκες αυτές δεν υπερβαίνουν το όριο βαρύτητας που απαιτείται από το άρθρο 3 προκειμένου να χαρακτηριστεί η επίδικη μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική.

31. Όσον αφορά τις γενικές αρχές εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που εγείρουν παρόμοια ζητήματα με αυτά που τίθενται στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο παραπέμπει στην οικεία νομολογία του επί του ζητήματος αυτού (βλέπε, προσφάτως, *Muršić c. Croatie* [GC], αριθ. 7334/13, §§ 96-141, 20 Οκτωβρίου 2016).

32. Το Δικαστήριο διευκρινίζει καταρχήν ότι πρέπει να περιορίσει την εξέτασή του μόνο στην αιτίαση που αφορά τις γενικές συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος στις φυλακές Νιγρίτας, καθώς οι αιτιάσεις που αφορούν την υγεία του ενδιαφερόμενου απορρίφθηκαν κατά το στάδιο κοινοποίησης της υπόθεσης λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων.

33. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση, τις οποίες δεν διέψευσε ο προσφεύγων, οι φυλακές Νιγρίτας αποτελούνται από πέντε πτέρυγες καθεμία εκ των οποίων έχει χωρητικότητα 120 κρατουμένων. Επί του παρόντος, λειτουργούν μόνο τρεις από αυτές τις πτέρυγες και, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, σε καμία πτέρυγα δεν υπήρχε υπέρβαση της χωρητικότητας. Το Δικαστήριο δεν έχει λόγο να αμφισβητήσει αυτό τον ισχυρισμό. Ως προς τούτο, σημειώνει ότι, σύμφωνα με το έγγραφο που διαβιβάστηκε στη Βουλή από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού ελέγχου, σχετικά με τη χωρητικότητα όλων των φυλακών στην ελληνική επικράτεια και τον αριθμό των κρατουμένων την 1^η

Απριλίου 2014 –ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων κρατούνταν ήδη στις φυλακές Νιγρίτας–, το συγκεκριμένο σωφρονιστικό κατάστημα, χωρητικότητας 360 κρατουμένων, φιλοξενούσε 362 την εν λόγω ημερομηνία (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 21). Σημειώνει επίσης ότι, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της CPT, οι φυλακές Νιγρίτας χρησιμοποιούσαν το ήμισυ της χωρητικότητάς τους (πιο πάνω παράγραφος 22).

34. Ομοίως, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις ακόλουθες πληροφορίες, τις οποίες επίσης παρείχε η Κυβέρνηση: ο προσφεύγων τοποθετήθηκε, από την αρχή της κράτησής του, στο κελί αριθ. 9 της πτέρυγας Γ, επιφάνειας 14 τ.μ., μαζί με άλλον έναν κρατούμενο. Στην επιφάνεια αυτή περιλαμβανόταν ντους/τουαλέτα, εμβαδού 2 τ.μ., το οποίο χωριζόταν από τον υπόλοιπο χώρο με πόρτα. Κάθε κελί θερμαίνεται μέσω κεντρικής θέρμανσης. Ο φυσικός φωτισμός εξασφαλίζεται χάρη σε ένα παράθυρο διαστάσεων 1 επί 1,2 μέτρα. Ζεστό νερό παρέχεται τρεις φορές την ημέρα για μία ώρα. Το πρωί, τα κελιά παραμένουν ανοικτά από τις 8 π.μ. έως τις 12:30 μ.μ. και οι προαύλιοι χώροι από τις 8:30 π.μ. έως τις 12:15 μ.μ., ενώ το απόγευμα παραμένουν ανοικτοί από τις 3:00 μ.μ. έως τις 7:45 μ.μ.

35. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων δεν αμφισβήτησε κανένα από αυτά τα στοιχεία: τα παράπονά του, τα οποία σχετίζονται με την κατάσταση της υγείας του, αφορούν τη συμβατότητα της λαμβανόμενης τροφής με τις παθήσεις του ή την παρεχόμενη ιατρική περίθαλψη.

36. Όσον αφορά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος σχετικά με την κατάσταση του κελιού του και τον υπερπληθυσμό, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο ικανό να αντικρούσει τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης.

37. Το Δικαστήριο επισημαίνει επιπλέον ότι από τα έγγραφα που προσκόμισε η Κυβέρνηση προκύπτει ότι ο προσφεύγων μεταφέρθηκε πολλές φορές στο νοσοκομείο και υποβλήθηκε σε πολυάριθμες εξετάσεις.

38. Τέλος, και επικουρικώς, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, ενώ ο προσφεύγων ζήτησε να υπολογιστεί εκ νέου η ποινή του στις 22 Αυγούστου 2013, στη βάση του άρθρου 105 §7 του ΠΚ (πιο πάνω παράγραφος 7), λόγω των ορθοπεδικών προβλημάτων του, δεν ζήτησε την υπό όρους απόλυσή του βάσει του άρθρου 110Α § 2 ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 4356/2015 (πιο πάνω παράγραφος 20).

39. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να κρίνει ότι ο προσφεύγων κρατήθηκε σε συνθήκες που συνιστούν εξευτελιστική μεταχείρισή του.

40. Συνεπώς, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

2. Επί του άρθρου 13 της Σύμβασης

41. Επικαλούμενος το άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται επίσης για την έλλειψη πραγματικής προσφυγής προκειμένου να καταγγείλει τις συνθήκες κράτησής του.

42. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων είχε στην διάθεσή του τις προσφυγές που προβλέπονται από τα άρθρα 6 του σωφρονιστικού κώδικα (προσφυγή στον εποπτεύοντα εισαγγελέα της φυλακής και προσφυγή στο πειθαρχικό συμβούλιο της φυλακής) και 572 του ΚΠΔ (προσφυγή στον εισαγγελέα εκτέλεσης των ποινών και εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας). Υποστηρίζει επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 25 § 1 του νόμου 1756/1988 για τον κώδικα των δικαστηρίων και διευκρινίζει ως προς τούτο ότι, σύμφωνα με αυτήν τη διάταξη, ο αντεισαγγελέας εφετών ο οποίος είναι αποσπασμένος στις φυλακές Τρικάλων είναι αρμόδιος να μεριμνά για την τήρηση των κανόνων που αφορούν τη μεταχείριση των κρατούμενων και τις συνθήκες κράτησης εντός της φυλακής. Τέλος, η Κυβέρνηση προσθέτει ότι το άρθρο 110Α του ΠΚ επιτρέπει σε κρατούμενο ο οποίος έχει ποσοστό αναπηρίας άνω του 67% να ζητήσει την υπό όρους απόλυσή του.

43. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης μιας άλλης διάταξης της Σύμβασης δεν συνιστά προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 13 (*Sergey Denisov κατά Ρωσίας*, αριθ. 21556/13, § 88, 8 Οκτωβρίου 2015, και εκεί αναφερόμενη νομολογία). Στην παρούσα υπόθεση, ακόμη και αν το Δικαστήριο κατέληξε τελικά στη μη παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (πιο πάνω παράγραφος 40), δεν αποφάνθηκε ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος προς τούτο ήταν εκ πρώτης όψεως μη υπερασπίσιμη (πιο πάνω παράγραφοι 31 και επόμενες). Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό μόνον αφού εξέτασε το βάσιμο της υπόθεσης. Θεωρεί συνεπώς ότι ο προσφεύγων προέβαλε μια υπερασπίσιμη αιτίαση ως προς το άρθρο 13 της Σύμβασης.

44. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι το «πραγματικό» μιας «προσφυγής» κατά την έννοια του άρθρου 13 δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα μιας ευνοϊκής για τον προσφεύγοντα έκβασης. Εν τούτοις, η προσφυγή την οποία επιτάσσει το άρθρο 13 πρέπει να είναι «πραγματική» τόσο πρακτικά όσο και νομικά, με την έννοια ότι θα μπορούσε να εμποδίσει την επέλευση της επικαλούμενης παραβίασης ή να θεραπεύσει την επίδικη κατάσταση, ή θα μπορούσε να προσφέρει στον ενδιαφερόμενο μια προσήκουσα επανόρθωση για οποιαδήποτε παραβίαση η οποία έχει ήδη λάβει χώρα (*Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, §§ 157-158, CEDH 2000-XI).

45. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει, κατά κύριο λόγο, τα επιχειρήματα που προέβαλε στο πλαίσιο της ένστασης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, ιδίως όσον αφορά τις προσφυγές που προβλέπονται από το άρθρο 6 του σωφρονιστικού κώδικα και το άρθρο 572 του ΚΠΔ. Όσον αφορά το άρθρο 110Α του Ποινικού Κώδικα, το οποίο αναφέρει η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι αφορά την υπό όρους απόλυση, μεταξύ άλλων, κρατουμένων οι οποίοι έχουν ένα ορισμένο ποσοστό αναπηρίας, και όχι τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης αυτών.

46. Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματος στο οποίο κατέληξε στην πιο πάνω παράγραφο 27, το Δικαστήριο θεωρεί ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης (βλέπε επίσης, υπ' αυτή την έννοια, την προαναφερόμενη απόφαση *Kagia*, § 57).

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

47. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

48. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι υπέστη σημαντική ηθική βλάβη, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζει το ποσό των αξιώσεών του.

49. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι ο προσφεύγων δεν μπορεί να αξιώσει καμία αποζημίωση.

50. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη ηθική βλάβη, λόγω της παραβίασης του άρθρου 13 της Σύμβασης, για την αποζημίωση της οποίας αρκεί η απλή διαπίστωση της παραβίασης.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

51. Όσον αφορά τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη, καθώς ο προσφεύγων δεν διατύπωσε καμία αξίωση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν πρέπει να του επιδικάσει ποσό για αυτή την αιτία.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, σε συνδυασμό με το άρθρο 3.
4. *Αποφαίνεται* ότι η διαπίστωση παραβίασης παρέχει αφ' εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Φεβρουαρίου 2017, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

Abel Campos

Γραμματέας

Mirjana Lazarova Trajkovska

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο

Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα